

Наставно-научном Већу Филозофског факултета

Универзитета у Нишу

3.2.2025.

РЕЦЕНЗИЈА РУКОПИСА

SEQUENCE OF TENSES: BUILDING ACCURACY IN SERBIAN TO ENGLISH TRANSLATION

МАРТЕ ВЕЛИЧКОВИЋ

Рукопис Марте Величковић под насловом „Sequence of Tenses: Building Accuracy in Serbian to English Translation” намењен је свима које занима теорија и пракса учења и наставе граматичке грађе, прецизније значење и употреба глаголских времена у енглеском, а првенствено студентима англистике, као и наставницима и сарадницима који се баве превођењем на терцијарном нивоу образовања. Рукопис се састоји од 186 страна А4 формата компјутерског слога, распоређених, након предговора, у осам поглавља. Поједина поглавља прате вежбања намењена провери усвојеног знања, а осмо поглавље садржи и деконтекстуализоване реченице али и краће текстове посвећене увежбавању превода граматичких облика са српског на енглески језик. Овакав методички приступ омогућава студентима да постепено овладају циљним граматичким структурама и унапреде своје преводилачке и комуникативне вештине. На самом крају рукописа налази се опсежан списак коришћене литературе и извора.

Уводно поглавље упознаје читаоце са проблемима који се учестало јављају при усвајању система глаголских облика, објашњавајући њихове узроке и последице. Ослањајући се на богато наставно искуство, као и актуелна истраживања посвећена ученицима енглеског језика као страног, ауторка истиче разлике које постоје у системима енглеских и српских времена док илустративни примери указују на потешкоће до којих долази приликом превода реченица са српског на енглески. Поменуте потешкоће укључују и избор одговарајућег граматичког времена али и аспекта. У овом поглављу разматра се и значај прагматичких чинилаца за одабир одговарајућег времена, као и темпоралних односа и деиктичког центра.

Друго поглавље посвећено је односу између времена као формално обележене граматичке категорије глагола (Tense) и времена као неграматичке категорије (Time). У

њему ауторка покушава да дефинише поменуте појмове и истакне разлике које између њих постоје, ослањајући се на релевантну литературу. У овом поглављу говори се и о темпоралним односима, као и о апсолутним и релативним граматичким временима, уз мноштво илустративних примера који олакшавају разумевање текста.

На почетку трећег поглавља обрађују се глаголски облици, односно разлике између примарних и секундарних облика, као и помоћних и лексичких глагола. Ту се помињу још и разне категорије глагола који се разликују према аспектским обележјима (трајни, тренутни, ингресивни, итд.). Затим се детаљно образлажу основне одлике граматичких времена: презента индикатива, претерита индикатива, садашњег перфекта, прошлог перфекта, садашњег прогресива, прошлог прогресива, садашњег перфективног прогресива и прошлог перфективног прогресива. У овом поглављу ауторка се укратко осврће и на облике пасива, као и садашњег и прошлог партиципа док посебну пажњу добијају комбинације граматичких времена. Овај сегмент уџбеника нарочито је значајан јер се у постојећој литератури ретко говори о употреби неколико граматичких времена у датом комуникативном контексту.

Четврто поглавље бави се слагањем времена у енглеском језику. У њему се разматрају различити приступи дефинисању овог појма али и прагматички чиниоци и изражавање става који утичу на одабир граматичког времена, као и проблеми који се јављају код ученика енглеског језика као страног којима је матерњи језик српски приликом превода неуправног говора са српског на енглески језик. Ова тема се детаљније обрађује у седмом поглављу које је у целини посвећено неуправном говору.

Пето поглавље обрађује аспект. Наводећи бројне примере на енглеском језику и њихове преводне еквиваленте на српском, ауторка објашњава који чиниоци утичу на тумачење текста. У овом поглављу подробно су појашњени још и граматички и лексички аспект, а укратко и теличност. Нарочиту вредност имају управо пажљиво одабрани примери који илуструју различите преводне могућности али и разлике у значењу које се остварују одабиром (им)перфективних глаголских облика. Штавише, ауторка се у овом потпоглављу и обраћа читаоцима, позивајући их да размисле како би они превели поједине реченице са српског на енглеског пре него што им открије (могућа) решења.

Шесто поглавље бави се темпоралним односима које изражавају глаголска времена, испитујући наше поимање различитих ситуација у контексту превођења циљног текста. Уз обиље примера, ауторка разматра питања антериорности, симултаности и постериорности, позивајући се на тврдње бројних аутора али и властито искуство у настави. Илустративни примери су зналачки одабрани, варирајући од простих до веома

сложених реченица, што доприноси бољем разумевању концепта оријентационог и ситуационог времена који су кључни за тумачење текста и одговарајући превод са изворног на циљни језик.

Осмо поглавље, као што смо већ истакли, има за циљ увежбавање превођења граматичких структура које су обрађене у претходним поглављима. Оно садржи задатке и корисне савете намењене олакшавању и унапређењу процеса превођења, али и, што је још важније, један конкретан пример анализе реченице на српском језику коју треба превести на енглески језик. Ваља истаћи да задаци прогресивно постају тежи, односно да је ауторка водила рачуна и о редоследу, понудивши прво једноставне, краће реченице на српском, а затим и нешто сложеније, па на крају и цео пасус из аутобиографије Михајла Пупина, што ће заинтересованим читаоцима пружити прилику да стекну самопоуздање и постепено овладају превођењем све сложенијих одломака аутентичног текста.

Узимајући у обзир горенаведене тврдње, мишљења сам да рукопис Марте Величковић „Sequence of Tenses: Building Accuracy in Serbian to English Translation“ пружа значајан допринос домаћој образовној пракси, **те га стога с великим задовољством препоручујем за штампу.** Будући да се у наслову помиње слагање времена, предлагем да се наслов измени како би прецизније одражавао чињеницу да се рукопис бави читавим системом глаголских времена у енглеском језику, а не искључиво слагањем времена. У том смислу, прикладнији наслов би био „A Practical Introduction to English Tenses: Building Accuracy in Serbian to English Translation“.

У Крагујевцу,

3.2.2025.

доц. др Јелена Даниловић Јеремић

Катедра за англистику

Филолошко-уметнички факултет

Универзитет у Крагујевцу